

Наталія ЧЕРНИШ

ПРАВОВА ОСВІТА ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ

Реалії сучасного соціально-економічного життя доводять, що нині освіта потребує подолання розриву між глобальними потребами людства та її результатами, а також між професійним розвитком та потребами особистості в задоволенні власних пізнавальних інтересів, готовністю до розв'язання повсякденних завдань. За таких умов, кожен індивідуум має постійно поповнювати й оновлювати свої знання, вдосконалювати навички й підвищувати власну кваліфікацію. За влучним висловлюванням академіка Н. Ничкало "Освіта - це найголовніший чинник поступу високорозвинених цивілізованих держав, формування високої духовності, інтелігентності, культури, почуття соціальної відповідальності за результати впровадження науково-технічних ідей, нових технологій, за все те, що залишає нащадкам кожне покоління. Розв'язання такого воістину грандіозного комплексу проблем, пов'язаних з перспективами розвитку людства, об'єктивно зумовлює необхідність глибокого їх осмислення і впровадження на науково обґрунтованих засадах неперервної освіти" [1, с.346].

За сучасних умов немає такої галузі виробництва чи виду діяльності, які б не підпадали під правове регулювання. Правова освіта як єдність навчання, виховання і розвитку, спрямована на створення й удосконалення в суб'єкта відповідних предметних компетентностей, які дозволяють йому адекватно взаємодіяти з усіма явищами правової системи суспільства.

Вдосконалення форм, методів і змісту освіти, зокрема, правової, є однією з найбільш значущих функцій держави. До того ж, становлення України як демократичної, правової держави, розвиток інститутів громадянського суспільства вимагає значного підвищення рівня правосвідомості та правової культури громадян. Якісна правова освіта набуває особливого значення, коли йдеться про підготовку кадрів, які здійснюють захист конституційного ладу, суверенітету й територіальної цілісності держави.

На разі існує велика кількість досліджень як із педагогічних, так і юридичних наук, присвячена саме проблемі правової освіти. Розкриття загальнотеоретичних аспектів правової освіти й виховання має місце в дослідженнях А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна, О. Ф. Скакун, В. Я. Тація та ін. Питанням правової підготовки фахівців присвячені праці А. Алексюка, А. Бойко, І. Зязюна, В. Євдокимова та ін. Проблеми військово-педагогічної теорії та практики, зі свого боку, розроблялися в наукових працях О. Барабанщикова, В. Вдовюка, В. Давидова, М. Киряшова та інших учених.

До сучасної системи підготовки військових фахівців із вищою освітою України входять 2 університети, 4 академії, 6 військових інститутів та кафедри військової підготовки (5 – офіцерів кадру, 26 – офіцерів запасу) [2].

Відповідно до чинного Наказу Міністерства оборони України від 27.05.2015 № 240 «Про затвердження Положення про вищі військові навчальні заклади» підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації військових фахівців для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Збройних Сил України здійснюють вищі військові навчальні заклади, що входять до структури Збройних Сил України, які підпорядковані Міністерству оборони України [3].

З огляду на те що, Закон України «Про вищу освіту» відносить вищі військові навчальні заклади до закладів вищої освіти, такі установи є елементом загальнодержавної системи освіти [4]. Отже, й правову освіту майбутніх військових фахівців слід розглядати як різновид такої, що здійснюється у закладах вищої освіти.

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 253 Військове управління (за видами збройних сил) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відносить до загальних компетентностей випускника: «Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні» [5, с. 7]. Серед програмних результатів навчання Стандарт також містить вимогу: «Знати та розуміти правові засади функціонування держави, основи законодавства України; системи забезпечення національної безпеки України та основні принципи її функціонування; структуру сектору національної безпеки та оборони держави, особливості функціонування і взаємодії його складових; основи міжнародного права, структуру міжнародних організацій та основи їх діяльності в умовах інтеграційних процесів» [5, с. 9].

Авторський колектив навчального посібника «Правова робота в Збройних Силах України» правову освіту (юридичний всеобуч) визначає як систему широкої і постійної правової освіти і правового виховання військовослужбовців, працівників Збройних Сил України і особового складу інших військових формувань України. Так, здійснення правової пропаганди у Збройних Силах України полягає в поширенні правових поглядів і ідей, роз'ясненні законодавства з метою формування у військовослужбовців правосвідомості. До її основних напрямків належать: пропаганда Конституції України; роз'яснення законодавства з питань військової сфери (військового законодавства), кримінального законодавства; роз'яснення причин і умов, які сприяють порушенням законності і виникненню злочинів, і шляхів їх викорінення; пропаганда позитивного досвіду по попередженню правопорушень [6, 343].

Однак, дослідники звертають увагу на такі реалії викладання правових дисциплін студентам неюридичних спеціальностей: правова наука є фундаментальною, вивчення її теоретичних основ може бути заскладним для студентів інших спеціальностей; вивчення основних галузей права, опрацювання їх предмета, методів не обов'язково може мати результатом підвищення правової культури студентів неюридичних спеціальностей чи повернути їх до правомірної поведінки; зважаючи на потреби, продиктовані життям, акцент у курсі навчання необхідно робити на практичних аспектах, правах громадян та способах вирішення спірних правовідносин тощо; навчання студентів складним процесуальним діям не повинно включатись до правової підготовки, адже є суто професійною діяльністю фахівця-юриста [7, с. 152].

С. Гончаренко вважає, що сучасним спеціалістам найсильніше бракує не предметних знань, а загальнометодологічних уявлень, здібності інтегрувати ідеї з різних галузей науки, оперувати міждисциплінарними категоріями, із залученістю сприймати інноваційний процес, який забезпечує засвоєння як фундаментальних знань, так і методів пізнання. Під фундаментальною професійною освітою вчений розуміє освіту, яка забезпечує основи професійної і загальної культури сучасного спеціаліста, що реалізуються в його гуманітарній і професійній діяльності. Так, фундаментальна професійна освіта містить фундаментальну загальнонаукову підготовку, фундаментальну загальнотехнічну і загальнотехнологічну (технотехнологічну) і фундаментальну професійну (або спеціальну) підготовку. Загальнонаукова фундаментальна підготовка спрямована, насамперед, на формування світогляду, загальної культури, креативних здібностей тощо, дає можливість продовження освіти в різних напрямках за всім спектром професій. Загальнотехнологічна (або техно-технологічна) фундаментальна підготовка, загалом, спрямована на формування основ перетворювальної техно-технологічної діяльності, на можливість продовження освіти в руслі одного або кількох близьких галузевих і технологічних напрямів. Професійно-фундаментальна (або спеціальна) підготовка в основному спрямована на формування професійної культури, забезпечує можливість кваліфікованої професійної діяльності [8, с. 90].

Розуміння цінності права й спроможність використовувати легітимні механізми при вирішенні повсякденних завдань стають не менш важливими для успішного фахівця, ніж суто професійні навички. Водночас, правова освіта майбутніх військових фахівців має відбуватись за дотримання балансу в обсягах загальнонаукової та спеціальної підготовки. Отже, застосування такого загальнодидактичного принципу як фундаменталізація освіти в організації підготовки військових фахівців із вищою освітою залишається на часі.

Список використаної літератури

1. Ничкало Н. Г. Сучасні проблеми розвитку системи неперервної професійної освіти: вітчизняний і зарубіжний досвід / Н. Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / [В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало та ін.]; за ред. В. Г. Кременя. – К., 2003. – С. 345–448.
2. Під час цьогорічної вступної кампанії конкурс на окремі військові спеціальності перевищував 4 особи на місце [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство Міністерства оборони України: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2019/09/pid-chas-czogorichnoyi-vstupnoyi-kampaniyi-konkurs-na-okremi-vijskovi-speczialnosti-perevyshhuvav-4-osoby-na-misce/> вільний. – Назва з екрана.
3. Наказ Міністра оборони України "Про затвердження Положення про вищі військові навчальні заклади" від 27 травня 2015 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0706-15>.
4. Закон України України "Про вищу освіту" від 1 липня 2014 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 25 – Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, спеціальність 253 – Військове управління (за видами збройних сил). Київ: Міністерство освіти і науки України, 2018. 25 с. (Стандарт Міністерства освіти і науки України).
6. Правова робота в Збройних Силах України: Навчальний посібник / За заг. ред. В. І. Кириленка. – К.: РВЦ «Військовий інститут», 2010. – 408 с.
7. Усеїнова Г. Деякі аспекти правової освіти / Г. Усеїнова // Проблеми сучасної освіти. – 2017. – № 6. – С. 150-154.
8. Гончаренко, С.У. Фундаменталізація професійної освіти як дидактичний принцип [Текст] / Семен Устимович Гончаренко // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія [наук.-практ. журнал]. – Вип. 2. – НТУ «ХП», 2008. – С. 87-91.

Віталій ЗАХАРОВ

ОБГРУНТУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Інноваційний розвиток вітчизняної педагогічної освіти, відповідно до світових стандартів, сприятиме, згідно з Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу особистості і суспільства. Рівень досягнення вчителем результатів своєї діяльності й обізнаність щодо шляхів реалізації власних планів визначається його зрілістю.

У сучасних педагогічних дослідженнях висвітлено такі аспекти духовного розвитку майбутніх учителів, як розвиток духовної зрілості на ґрунті пояснення її сутності та прогнозування розвитку за наявними структурними концепціями розвитку зрілості особистості, розробленими світовою персонологією [1]. Водночас питання обґрунтування концепції розвитку духовної зрілості майбутнього вчителя досі залишається відкритими. Зокрема, потребують розгляду аспекти інтеграції концептуальних та технологічних засад розвитку духовної зрілості майбутніх учителів в освітньому середовищі педагогічного закладу вищої освіти.